

اولویت‌بندی راهکارهای پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک از دیدگاه مدیران تعاونی‌های مرغداری گوشتی استان ایلام

زهره معتمدی‌نیا^۱، حسین مهدی‌زاده^۲، کامران طاهرپور^۳

چکیده

هدف این مطالعه اولویت‌بندی راهکارهای پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک از دیدگاه مدیران تعاونی‌های مرغداری گوشتی استان ایلام بود. این تحقیق با توجه به هدف از نوع تحقیقات کاربردی و از لحاظ گردآوری داده‌ها از نوع تحقیقات توصیفی بود. جامعه آماری مطالعه مدیران تعاونی‌های مرغداری گوشتی استان ایلام بودند که از آن ۷۰ نفر به عنوان نمونه برای مطالعه انتخاب شد. برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه بسته استفاده گردید. روایی محتوایی ابزار تحقیق با استفاده از نظرسنجی متخصصان و صاحب‌نظران در زمینه موضوع به دست آمد. برای سنجش پایایی ابزار تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که میانگین آن برای متغیرهای مطالعه ۹۳ درصد بود. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب تغییرات، مقایسه میانگین جامعه با عدد ثابت و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. مطابق یافته‌ها گویه‌های "اطلاع‌رسانی در مورد اهمیت مصرف مواد غذایی سالم بدون استفاده از مواد شیمیایی در سلامت و رشد کودکان"، "سامان‌دهی نحوه عرضه محصولات ارگانیک عاری از مواد شیمیایی در جایگاه عرضه محصولات"، "فرهنگ‌سازی و بهبود الگوی تغذیه مصرف‌کنندگان نسبت به محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی" و "انتشار نشریاتی با این عنوان برای آگاه‌سازی افرادی که می‌خواهند در این رابطه به شکل تخصصی مطالب بیشتری را مطالعه نمایند" بالاترین اولویت‌ها را به خود اختصاص دادند.

واژه‌های کلیدی: اولویت‌بندی، کشاورزی ارگانیک، تعاونی‌های مرغداری، استان ایلام

^۱ مدرس مدعو گروه کارآفرینی و توسعه روستایی دانشگاه ایلام

^۲ استادیار گروه کارآفرینی و توسعه روستایی دانشگاه ایلام

^۳ استادیار گروه علوم دامی دانشگاه ایلام

مقدمه

در اوایل قرن بیستم که بنا به دلایل مختلف رشد جمعیت جهانی رو به افزایش نهاد، مسأله کمبود غذا به صورت یک بحران جدی در اکثر کشورها مطرح گردید. نظام کشاورزی سنتی که در بسیاری از کشورهای جهان سوم اجرا می‌شد، با مشکل پایین بودن راندمان تولید مواجه بود، بنابراین برای مقابله با کمبود غذا و تأمین آن دانشمندان علوم کشاورزی به طور گسترده‌ای فعالیت‌های خود را در زمینه‌های مختلف از جمله افزایش تولید، جلوگیری از خسارت آفات و بیماری‌ها و گسترش کشت مکانیزه آغاز کردند. نتیجه چنین تحقیقاتی در کشورهای صنعتی کشف و اختراع انواع سموم دفع آفات، کودهای شیمیایی، واریته‌های جدید و ماشین‌های کشاورزی بود. به دنبال این تحقیقات و ابداعات گسترده پس از مدتی در این کشورها مسأله تأمین غذای مورد نیاز مردم با تمسک به دو راه افزایش تولید و کنترل جمعیت حل شده تلقی گردید (پورسعید و همکاران، ۱۳۹۲)، با این وجود امروزه رویکرد جهانی به سمت کشاورزی ارگانیک بوده و این سیستم مورد توجه عمیق سیاستگذاران، مصرف‌کنندگان، محیط‌زیست‌شناسان و کشاورزان قرار گرفته است. این نقطه تحول با افزایش دغدغه‌ها در خصوص اثرات منفی زیست محیطی و دیگر اثرات توسعه کشاورزی پس از جنگ و معرفی سیاست‌هایی برای حمایت از اقدامات کشاورزی-زیست محیطی چون کشاورزی پایدار همزمان بود (Stolze & Lampkin, ۲۰۰۹). در این سیستم از کشاورزی که شاید برگرفته از کشاورزی سنتی باشد، سعی بر این است که از نهاده‌هایی که منشأ شیمیایی دارند، استفاده نشود و یا کمتر استفاده شود (پورسعید و همکاران، ۱۳۹۲). قابل ذکر است که اصلی بنیادی در کشاورزی ارگانیک کاهش اثرات منفی زیست محیطی تا سطحی است که میزان تولیدات از لحاظ اقتصادی قابل قبول باشد. از اهم اهداف کشاورزی ارگانیک می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

۱. افزایش و ارتقاء حاصلخیزی خاک برای مدتی طولانی؛
۲. استفاده کم از مواد معدنی حل شدنی و کودهای نیتروژنی مصنوعی؛
۳. عدم استفاده از حشره‌کش‌های شیمیایی و افزودنی‌های تغذیه‌ای و خوراکی؛
۴. حمایت از حیوانات؛
۵. کاهش غلظت مواد در آب، خاک و هوا (Daugberg & Souderskov, ۲۰۱۲).

امروزه مصرف‌کنندگان به غذای ارگانیک به عنوان غذای سالم، بی‌خطر و با کیفیت بالا توجه دارند، با این وجود افراد زیادی اما نه همه مردم کمتر توسط دغدغه‌های نئودوستانه‌ای چون: حفاظت از محیط زیست، حیوانات و عدالت اجتماعی برانگیخته می‌شوند، با این حال دولت‌های اروپایی به دلیل شناسایی منافع قابل توجه کشاورزی ارگانیک از اواخر دهه ۱۹۸۰ به این مقوله توجهی جدی معطوف نموده‌اند (Lockeretz, ۲۰۰۷)، لذا پس از آن توسعه و پیشرفت کشاورزی ارگانیک روز به روز بیشتر و بیشتر شد و به ابزاری برای وضع سیاست کشاورزی بدل گردید. کشاورزی ارگانیک به طور ویژه به عنوان یک گزینه تحت عنوان کشاورزی زیست محیطی و مقیاسی از برنامه‌های توسعه روستایی مطرح بوده، به علاوه اکنون حمایت دولت از کشاورزی ارگانیک در برگیرنده حوزه‌هایی چون تحقیق، توسعه بازار و توجه به مصرف‌کننده می‌باشد (Stolze & Lampkin, ۲۰۰۹)، اسناد سیاسی چندی نیز در راستای تشویق به تولید و مصرف محصولات ارگانیک تهیه و تدوین شده‌اند. طیفی از رهیافت‌های مستقیم نیز تغییر جهت به سوی ارگانیک شدن را ترویج می‌نمایند. اهداف غیر مستقیم آن هم در برگیرنده ترویج و تشویق خدمات و تحقیقات (Daugberg & Souderskov, ۲۰۱۲)، زنجیره غذایی (Forbord, ۲۰۰۱)، نگرش کشاورزان نسبت به حفاظت از محیط زیست (Bjqrkhaug, ۲۰۰۹)، و حتی موانع فرهنگی حفاظت از محیط‌زیست (Sutherland & Darnhofer, ۲۰۱۲) می‌باشند.

باید توجه داشت که مطابق تئوری راجرز (۱۹۶۲) تحت عنوان "انتشار نوآوری" افراد اطلاعات خود را از افراد پیرامونی مخصوصاً از آنهایی که چنین فرایندی را پذیرفته و تصمیمی جدی اتخاذ نموده‌اند، دریافت می‌کنند. فرایند انتشار در کشاورزی اهمیت بسزایی دارد، زیرا اغلب کشاورزان علاقمندند که به اطلاعات دریافتی از همکاران و هم‌صنفان خود اعتماد کنند (Berger, ۲۰۰۱). کشاورزی ارگانیک در گذشته به عنوان یک نوآوری مطالعه می‌شد (Padel, ۲۰۰۱). راجرز (۱۹۶۲) نوآوری را به عنوان یک ایده، رویکرد یا هدفی که به وسیله فرد یا گروهی از افراد پذیرفته می‌شود، تعریف نموده است. با استناد به یافته‌های (Vartdal (۱۹۹۳) کشاورزی ارگانیک به عقاید جدید وابسته نبوده، بلکه

این نوع کشاورزی، کشاورزی مدرنی است که در بسیاری از زمینه‌ها به خصوص در رابطه با قوانین، رویکردها، دانش و مهارت لازم از سیستم کشاورزی غیر ارگانیک (کشاورزی مرسوم و متداول) متفاوت است، در حالی که نوآوری اغلب در رابطه با توسعه فناوری‌ها مورد مطالعه و بررسی قرار می‌گیرد، ابعاد اجتماعی نوآوری در مطالعات کشاورزی ارگانیک مورد توجه می‌باشد (Sutherland & Danhofer, ۲۰۱۲). مطابق مطالعات (۲۰۰۱) Padel بین کشاورزان ارگانیک و زودپذیران دیگر نوآوری‌ها شباهت‌هایی وجود دارد، همچنین به زعم وی کشاورزان در طبقه‌های مشابه با پذیرندگان، ارزش‌ها و مشخصات یکسانی دارند، لذا به احتمال فراوان علاقمند به پذیرش نوآوری به طور همزمان هستند. در مورد برخی نوآوری‌ها این مسئله علاقه به کسب منفعت را در برمی‌گیرد و در برخی دیگر توجه به بهسازی زیست محیطی را شامل می‌شود. باید توجه نمود که Padel سیستم ارگانیک را حد وسط این دو می‌داند، زیرا کشاورزی ارگانیک هم اهداف زیست محیطی و هم اهداف مالی را در برداشته و طیفی از انگیزه‌های متفاوت در سطح فردی را نیز موجب می‌شود. نتایج مطالعات حاکی از آن است که کشاورزان ارگانیک به طور متوسط جوان‌تر و دارای تحصیلات بهتری در مقایسه با کشاورزان غیر ارگانیک هستند (Bjorkhaug, ۲۰۰۹). کشاورزان ارگانیک ریسک‌پذیر بوده و سعی در آزمون اقدامات جدید دارند که از خصوصیات نوآوران می‌باشد (Koesling et al., ۲۰۰۴). همچنین نسبت بیشتری از زنان در میان کشاورزان ارگانیک به چشم می‌خورد (Bjqrkhaug, ۲۰۰۶). با استناد به تحقیقات اخیر نیز تفاوت معنی‌داری بین کشاورزان ارگانیک و غیر ارگانیک در نگرش‌ها و انگیزه‌ها وجود دارد (Storstad & Bjqrkhaug, ۲۰۰۳, Storstad, ۲۰۰۶). کشاورزان ارگانیک دغدغه‌های بیشتری در خصوص محیط زیست و حفاظت از آن دارند، به علاوه خواهان تولید غذاهای سالم به روش‌های طبیعی هستند. کشاورزان غیر ارگانیک بیشتر انگیزه‌های مالی داشته و به احتمال بیشتر به دلایل خانوادگی به کشاورزی می‌پردازند (Bjokhaug & Flq, ۱۹۹۹). کشاورزان ارگانیک بر این باورند که حیوانات در مزارع ارگانیک آرامش بیشتری داشته و غذای سالم برای سلامتی انسان‌ها بهتر است. کشاورزان غیر ارگانیک مخالف این مسئله بوده و اظهار می‌دارند که کشاورزی موجود تقریباً ارگانیک است (Bjqrkhaug, ۲۰۰۹). از طرف دیگر کشاورزان ارگانیک با این موضوع که کشاورزی غیر ارگانیک به کشاورزی ارگانیک شباهت دارد، موافق نیستند. مطابق یافته‌ها کشاورزی ارگانیک به روش‌ها، ایدولوژی و اصول ویژه‌ای وابسته بوده که با رویکردهای کشاورزی غیر ارگانیک ارتباطی ندارد. مدل ارگانیک، مفهوم و اطلاعات استاندارد را با دانش محلی، سیستم‌های محلی و هویت محلی ترکیب می‌کند تا باعث عملکرد و کارایی بهتر و بیشتر شود (Bjqrkhaug & Blekesaune, ۲۰۱۳). قابل ذکر است که تصمیم کشاورزان به پذیرش کشاورزی ارگانیک متأثر از عوامل مختلفی است که یکی از مهمترین آنها نگرش کشاورزان نسبت به کشاورزی ارگانیک می‌باشد (باقری و شاه‌پسند، ۱۳۸۹). رستمی (۱۳۸۹) در مطالعه‌ای نگرش و دانش اکثر کشاورزان مورد مطالعه را نسبت به کشاورزی ارگانیک در حد نسبتاً مطلوب و زیاد برآورد نمود، Tatlidid و همکاران (۲۰۰۹) دریافتند که تحصیلات، دسترسی به خدمات ترویجی و اطلاعات، مالکیت ارضی به درک اهمیت کشاورزی پایدار منجر می‌گردد و سازمان‌های ترویج با تمرکز بر این فاکتورها می‌توانند نگرش مساعدتری را نسبت به پایداری در کشاورزی ایجاد کنند، Stobbelaar و همکاران (۲۰۰۶) و Sanderson (۲۰۰۴) یکی از عوامل موثر بر پذیرش کشاورزی ارگانیک را دانش و آگاهی نسبت به فواید کشاورزی ارگانیک ذکر کرده و رابطه مثبتی را بین میزان دسترسی به اطلاعات کشاورزی - محیط زیستی و دانش کشاورزی ارگانیک کشف نمودند، Meacher and Willlok (۲۰۰۰) در مطالعه خود دریافتند که عوامل غیر طبیعی، سیاست و تقاضای بازار از عوامل مهم برای تصمیم به شروع کشاورزی ارگانیک می‌باشد. مطابق مطالعه قدیمی و همکاران (۱۳۹۲) نیز تحت عنوان بررسی عوامل موثر بر نگرش کشاورزان نسبت به کشاورزی ارگانیک مشخص شد که اکثر کشاورزان مورد مطالعه نگرش مثبتی نسبت به کشاورزی ارگانیک داشتند.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر بر مبنای هدف کاربردی و بر مبنای روش توصیفی - همبستگی می‌باشد. در این پژوهش استان ایلام با توجه به امکان دسترسی محققان انتخاب گردید. جامعه آماری تحقیق مدیران تعاونی‌های مرغداری گوشتی استان ایلام بودند که از آن ۷۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شد. قابل ذکر است که با توجه به موجود بودن لیست تعاونی‌های مرغداری گوشتی استان نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده بود، اما در عمل نوعی سرشماری صورت پذیرفت. در این مطالعه برای اولویت‌بندی راهکارهای پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک از ۲۰

گویه استفاده شد، همچنین میزان پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک توسط ۸ گویه و در قالب طیف ۴ ارزشی سنجیده شد. روایی محتوایی پرسشنامه با استفاده از نظرسنجی متخصصان و صاحب‌نظران در زمینه موضوع به دست آمد. برای سنجش پایایی ابزار تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که میانگین آن برای متغیرهای مطالعه ۹۳ درصد بود. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS تحت ویندوز نسخه ۱۹ استفاده گردید. در این مطالعه از ضریب تغییرات، مقایسه میانگین جامعه با عدد ثابت و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد.

یافته‌ها و بحث

اولویت‌بندی راهکارهای پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک

به منظور اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به راهکارهای پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک در تعاونی‌های مرغداری گواشی از ضریب تغییرات استفاده شد. نتایج این بخش در جدول (۱) آمده است.

جدول ۱. راهکارهای پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک

رتبه	CV	SD	Mean	متغیرها
۱	۰/۲۷	۰/۹۱	۳/۳۴	اطلاع‌رسانی در مورد اهمیت مصرف مواد غذایی سالم بدون استفاده از مواد شیمیایی در سلامت و رشد کودکان
۲	۰/۳	۰/۹۸	۳/۲	سامان‌دهی نحوه عرضه محصولات ارگانیک عاری از مواد شیمیایی در جایگاه عرضه محصولات
۲	۰/۳	۰/۹۶	۳/۱۸	فرهنگ سازی و بهبود الگوی تغذیه مصرف‌کنندگان نسبت به محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی
۲	۰/۳	۰/۹۵	۳/۱۴	انتشار نشریاتی با این عنوان برای آگاه سازی افرادی که می‌خواهند در این رابطه به شکل تخصصی مطالب بیشتری را مطالعه نمایند
۳	۰/۳۱	۱/۰۱	۳/۲۱	رعایت نحوه بسته بندی در مورد محصولات ارگانیک که دارای برچسب‌هایی با این عنوان باشند
۳	۰/۳۱	۱/۰۰۶	۳/۱۷	اتخاذ تدابیری برای حمایت از تولیدکنندگان در راستای بازاریابی و بازرسانی این محصولات
۳	۰/۳۱	۰/۹۸	۳/۱۴	بهبود فرهنگ مصرف محصولات ارگانیک در جامعه
۳	۰/۳۱	۰/۹۷	۳/۱۲	برگزاری کارگاه‌های آموزشی در خصوص فواید کشاورزی ارگانیک و خطرات کاربرد سموم و کودهای شیمیایی در کشاورزی
۳	۰/۳۱	۰/۹۸	۳/۱	برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای زنان خانه دار در مورد مزایای استفاده از محصولات عاری از مواد شیمیایی
۴	۰/۳۲	۱/۰۴	۳/۲	ایجاد تسهیلاتی برای دسترسی آسان مصرف‌کنندگان به محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی
۴	۰/۳۲	۰/۹۹	۳/۰۴	حضور متخصصان در جایگاه عرضه محصولات ارگانیک برای راهنمایی مصرف‌کنندگان در زمینه فواید این محصولات
۵	۰/۳۳	۱/۰۱	۳/۰۴	حرکت‌های نمادین، مانند اختصاص یک روز از سال به محیط زیست عاری از مواد شیمیایی
۵	۰/۳۳	۰/۹۶	۲/۸۷	عرضه این گونه محصولات با محصولات جدیدی که قبلاً در کشور مصرف نشده است
۶	۰/۳۴	۱/۰۷	۳/۱۱	حضور فعال سازمان‌های متولی تولید محصولات کشاورزی در زمینه تولید محصولات ارگانیک
۷	۰/۳۵	۱/۱	۳/۱	نظارت‌های مستقیم دولتی در ارائه محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی
۷	۰/۳۵	۱/۰۶	۲/۹۸	استفاده از بخش دولتی برای ارائه محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی
۸	۰/۳۶	۱/۱	۳/۰۵	مقرون به صرفه نمودن خرید محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی با معافیت‌های مالیاتی
۸	۰/۳۶	۱/۰۹	۳/۰۱	برگزاری جشنواره‌های محصولات ارگانیک در سطح استان‌ها
۹	۰/۳۷	۱/۱۳	۳/۰۴	اطلاع‌رسانی در مورد ارتباط میزان مصرف سموم و کودهای شیمیایی در کشاورزی و افزایش بیماری‌های غیر قابل درمان مانند انواع سرطان
۱۰	۰/۳۸	۱/۱۳	۲/۹۵	استفاده از بخش خصوصی برای ارائه محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی

بر اساس نتایج جدول مشاهده می‌شود که گویه‌های "اطلاع‌رسانی" در مورد اهمیت مصرف مواد غذایی سالم بدون استفاده از مواد شیمیایی در سلامت و رشد کودکان، "سامان‌دهی نحوه عرضه محصولات ارگانیک عاری از مواد شیمیایی در جایگاه عرضه محصولات"، "فرهنگ سازی و بهبود الگوی تغذیه مصرف‌کنندگان نسبت به محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی" و "انتشار نشریاتی با این عنوان برای آگاه‌سازی افرادی که می‌خواهند در این رابطه به شکل تخصصی مطالب بیشتری را مطالعه نمایند"، به ترتیب بیشترین اولویت‌ها را به خود اختصاص داده‌اند و مدیران تعاونی‌های مرغداری گوشتی بیشترین میزان موافقت را با آنها دارند، به عبارتی مدیران واحدهای نام برده بر این باورند که اطلاع‌رسانی در خصوص اهمیت مصرف مواد غذایی عاری از مواد شیمیایی برای کودکان و سامان بخشیدن به نحوه عرضه محصولات ارگانیک، فرهنگ‌سازی در زمینه استفاده و بهره‌گیری از محصولات ارگانیک و انتشار نشریات برای آگاه‌سازی افراد علاقمند را از جمله راهکارهای پذیرش افزون‌تر سیاست‌های کشاورزی ارگانیک در تعاونی‌های مرغداری گوشتی می‌دانند. در نقطه مقابل گویه‌های "مقرون به صرفه نمودن خرید محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی با معافیت‌های مالیاتی"، "اطلاع‌رسانی در مورد ارتباط میزان مصرف سموم و کودهای شیمیایی در کشاورزی و افزایش بیماری‌های غیر قابل درمان مانند انواع سرطان" و "استفاده از بخش خصوصی برای ارائه محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی" کمترین اولویت‌ها را به خود اختصاص داده‌اند، به دیگر سخن مدیران واحدهای مزبور بر این باورند که معافیت مالیاتی به منظور مقرون به صرفه نمودن خرید محصولات ارگانیک، اطلاع‌رسانی در خصوص ارتباط مصرف مواد شیمیایی و افزایش نرخ بیماری‌های صعب‌العلاج و نیز بهره‌گیری از پتانسیل بخش خصوصی برای ارائه محصولات ارگانیک راهکارهایی موثر در پذیرش بیشتر سیاست‌های کشاورزی ارگانیک نمی‌باشند.

آزمون مقایسه میانگین میزان پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک

به منظور مشخص نمودن میزان پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک توسط مدیران تعاونی‌های مرغداری گوشتی استان ایلام از آزمون مقایسه میانگین جامعه با عدد ثابت استفاده شده است. عدد ثابت برای این متغیر ۲/۸ فرض گردیده، بدین صورت که اگر میانگین متغیر نام برده ۲/۸ و یا بالاتر باشد، می‌توان نتیجه گرفت که میزان پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک بالاتر از حد متوسط می‌باشد. لازم به ذکر است که میانگین ۲/۸ معادل ۶۰ درصد در طیف ۴ ارزشی است.

جدول ۲. آزمون مقایسه میانگین میزان پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک

متغیر	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	t	Df	sig
میزان پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک	۳/۲	۰/۶۶	۰/۰۷	۵/۰۲	۶۹	۰/۰۰۰

چنانچه از نتایج جدول ۲ بر می‌آید میانگین متغیر میزان پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک ۳/۲ و بالاتر از حد متوسط (۲/۸) برآورد شده است.

شناسایی ارتباط بین راهکارهای پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک و میزان پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک

به منظور بررسی این فرض که آیا بین راهکارهای پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک و میزان پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک توسط مدیران تعاونی‌های مرغداری گوشتی ارتباطی وجود دارد یا نه؟ از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده که نتایج آن در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳. شناسایی ارتباط بین راهکارهای پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک و میزان پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک

میزان پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک		متغیرها
Sig	R	
۰/۰۰۰	۰/۴۹**	اطلاع‌رسانی در مورد ارتباط میزان مصرف سموم و کودهای شیمیایی در کشاورزی و افزایش بیماری‌های غیر قابل درمان مانند انواع سرطان
۰/۰۰۰	۰/۴۳**	اتخاذ تدابیری برای حمایت از تولیدکنندگان در راستای بازاریابی و بازاریابی این محصولات
۰/۰۰۰	۰/۵۴**	ایجاد تسهیلاتی برای دسترسی آسان مصرف‌کنندگان به محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی
۰/۰۰۰	۰/۴۵**	اطلاع‌رسانی در مورد اهمیت مصرف مواد غذایی سالم بدون استفاده از مواد شیمیایی در سلامت و رشد کودکان
۰/۰۰۰	۰/۴۵**	بهبود فرهنگ مصرف محصولات ارگانیک در جامعه
۰/۰۰۰	۰/۳۶**	فرهنگ‌سازی و بهبود الگوی تغذیه مصرف‌کنندگان نسبت به محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی
۰/۰۰۰	۰/۴۵**	مقرون به صرفه نمودن خرید محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی با معافیت‌های مالیاتی
۰/۰۰۰	۰/۵۱**	حضور فعال سازمان‌های متولی تولید محصولات کشاورزی در زمینه تولید محصولات ارگانیک
۰/۰۰۰	۰/۴۲**	سامان‌دهی نحوه عرضه محصولات ارگانیک عاری از مواد شیمیایی در جایگاه عرضه محصولات
۰/۰۰۰	۰/۴۳**	رعایت نحوه بسته‌بندی در مورد محصولات ارگانیک که دارای برچسب‌هایی با این عنوان باشند.
۰/۰۰۰	۰/۴۳**	حضور متخصصان در جایگاه عرضه محصولات ارگانیک برای راهنمایی مصرف‌کنندگان در زمینه فواید این محصولات
۰/۰۰۰	۰/۴۷**	نظارت‌های مستقیم دولتی در ارائه محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی
۰/۰۰۰	۰/۴۲**	انتشار نشریاتی با این عنوان برای آگاه‌سازی افرادی که می‌خواهند در این رابطه به شکل تخصصی مطالب بیشتری را مطالعه نمایند
۰/۰۰۰	۰/۴۸**	برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای زنان خانه‌دار در مورد مزایای استفاده از محصولات عاری از مواد شیمیایی
۰/۰۰۰	۰/۴۵**	استفاده از بخش خصوصی برای ارائه محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی
۰/۰۰۰	۰/۳۶**	عرضه این گونه محصولات با محصولات جدیدی که قبلاً در کشور مصرف نشده است.
۰/۰۰۰	۰/۴۴**	برگزاری جشنواره‌های محصولات ارگانیک در سطح استان‌ها
۰/۰۰۰	۰/۴۶**	حرکت‌های نمادین مانند اختصاص یک روز از سال به محیط زیست عاری از مواد شیمیایی
۰/۰۰۰	۰/۴۲**	استفاده از بخش دولتی برای ارائه محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی
۰/۰۰۰	۰/۴۴**	برگزاری کارگاه‌های آموزشی در خصوص فواید کشاورزی ارگانیک و خطرات کاربرد سموم و کودهای شیمیایی در کشاورزی

چنانچه از نتایج جدول ۳ بر می‌آید، بین تمام راهکارهای پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک و میزان پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک توسط مدیران تعاونی‌های مرغداری گوشتی مورد مطالعه همبستگی مثبت و معنی‌داری وجود دارد، با این حال گویه "ایجاد تسهیلاتی برای دسترسی آسان مصرف‌کنندگان به محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی" بالاترین همبستگی را با میزان پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک دارد و پس از آن گویه "حضور فعال سازمان‌های متولی تولید محصولات کشاورزی در زمینه تولید محصولات ارگانیک" قرار دارد، با این حال گویه "عرضه محصولات ارگانیک با محصولات جدیدی که قبلاً در کشور مصرف نشده است" کمترین همبستگی را با میزان پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

مهمترین نقش بخش کشاورزی در هر کشوری تولید مواد غذایی مورد نیاز مردم آن کشور است، لذا اگر بخش کشاورزی در این زمینه قادر به ایفای نقش خود به بهترین شکل ممکن باشد، چه بسا کمک قابل توجهی به توسعه کشورها نموده است، بنابراین توجه به نحوه توسعه کشاورزی و نحوه استفاده از منابع طبیعی و سایر منابع جهت توسعه و پیشبرد کشاورزی امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است. قابل ذکر است

که کشاورزی بعد از انقلاب سبز و گسترش تفکر افزایش عملکرد محصول در واحد سطح از طریق ترویج استفاده گسترده از ارقام پربازده، آفت‌کش‌ها و کودهای شیمیایی مشکلات زیادی را در جهان و به ویژه در ایران برای منابع طبیعی چون: اتلاف و خسارت به محیط زیست و منابع، تخریب زیستگاه‌های اکولوژیک، مصرف بی‌رویه کودهای شیمیایی و آفت‌کش‌ها، افزایش ضایعات محصولات کشاورزی و... به وجود آورده است، لذا نظر به پیامدهای مطرح شده ضرورت ایجاد می‌نماید که در کشاورزی معمول تغییراتی در راستای کاهش مصرف نهاده‌های شیمیایی و کاهش خسارات وارده به منابع طبیعی و محیط زیست و همچنین بهبود کیفیت محصولات کشاورزی صورت گیرد، از این رو در سال‌های اخیر سیستم کشاورزی ارگانیک به عنوان یکی از مهمترین سیستم‌های کشاورزی به منظور تولید مواد غذایی سالم و به دور از هر گونه مواد شیمیایی مورد توجه قرار گرفته است. هدف این مطالعه اولویت‌بندی راهکارهای پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک از دیدگاه مدیران تعاونی‌های مرغداری گوشتی استان ایلام بود که نتایج زیر را در پی داشت:

مطابق نتایج، گویه‌های "اطلاع‌رسانی در مورد اهمیت مصرف مواد غذایی سالم بدون استفاده از مواد شیمیایی در سلامت و رشد کودکان"، "سامان‌دهی نحوه عرضه محصولات ارگانیک عاری از مواد شیمیایی در جایگاه عرضه محصولات"، "فرهنگ‌سازی و بهبود الگوی تغذیه مصرف‌کنندگان نسبت به محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی" و "انتشار نشریاتی با این عنوان برای آگاه‌سازی افرادی که می‌خواهند در این رابطه به شکل تخصصی مطالب بیشتری را مطالعه نمایند" بالاترین اولویت‌ها را به خود اختصاص داده و مدیران واحدهای نامبرده بیشترین موافقت را با آنها داشتند، به عبارت دیگر مسئولان امر بایستی به جد در خصوص اهمیت، فواید و مزایای کشاورزی ارگانیک برای داشتن زندگی سالم و با کیفیت بیشتر اطلاع‌رسانی نمایند، به علاوه چاره‌ای برای عرضه بهتر و بیشتر محصولات ارگانیک بیندیشند که این خود می‌تواند موجبات ارتقای فرهنگ جامعه در راستای مصرف محصولات ارگانیک را فراهم آورده و سبب‌ساز تغییر الگوی تغذیه‌ای افراد جامعه به سمت و سوی محصولات ارگانیک شود، لذا اگر به انتشار نشریات تخصصی در خصوص محصولات ارگانیک پرداخته شود، چه بسا دستیابی به اهداف فوق‌الذکر سهل‌تر و راحت‌تر گردد. از آنجایی که آموزش‌های آگاهی بخش افراد را جهت یادگیری و پذیرش افکار جدید، مهارت‌ها و نگرش‌ها قادر می‌سازد، می‌طلبد که استراتژی غالب سازمان‌ها و نهادها افزایش آگاهی از طریق آموزش‌های مرتبط باشد. باید توجه داشت که ایجاد تغییر و تحول در نگرش مدیران تعاونی‌های مرغداری گوشتی از طریق ارائه آموزش‌های آگاهی دهنده به آنها مقدور است، زیرا بهبود در نگرش افراد می‌تواند بر رفتار آنها و در نهایت بر رفتار گروهی (اجتماعی و سازمانی) تأثیر گذارد. نگرش فرد زمانی قابل تغییر است که دانش فرد تغییر کرده باشد و این امر جز در سایه آموزش مناسب امکان‌پذیر نیست.

مطابق نتایج، میانگین متغیر میزان پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک از دیدگاه مدیران تعاونی‌های مرغداری گوشتی ۳/۲ و بالاتر از حد متوسط می‌باشد، به عبارت دیگر می‌توان اظهار نمود که مدیران واحدهای نام برده اجرای سیاست‌های کشاورزی ارگانیک را در تعاونی‌های خود قابل پذیرش می‌دانند.

مطابق نتایج، بین راهکارهای پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک و میزان پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک همبستگی مثبت و معنی‌داری وجود داشت، با این حال گویه "ایجاد تسهیلاتی برای دسترسی آسان مصرف‌کنندگان به محصولات کشاورزی عاری از مواد شیمیایی" بالاترین همبستگی را با میزان پذیرش سیاست‌های کشاورزی ارگانیک داشت. باید توجه نمود که قیمت تمام شده محصولات ارگانیک به دلیل افزایش هزینه تولید و... به مراتب بیشتر از قیمت تمام شده محصولات غیر ارگانیک بوده و نکته قابل تأمل این که تمام این هزینه‌ها را نمی‌توان به دوش مصرف‌کننده گذاشت، زیرا اولاً پرداختن به کشاورزی ارگانیک برای جامعه و محیط زیست منافی دارد، به این ترتیب نه فقط مصرف‌کننده محصولات ارگانیک به تنهایی از آن نفع نمی‌برد، بلکه بهره آن به کل جامعه و محیط زیست نیز می‌رسد، بنابراین منصفانه است که بخشی از این هزینه‌ها را دولت به نمایندگی از طرف جامعه خود پرداخت نماید، ثانیاً تحمیل کلیه هزینه‌های یاد شده علاوه بر نقض اصل انصاف منشور کشاورزی ارگانیک موجب کاهش شدید تقاضا در نتیجه عدم موفقیت این سیستم تولید خواهد شد. از سوی دیگر باید تمهیداتی اندیشیده شود تا محصولات ارگانیک در فروشگاه‌های متعدد و در همه شهرها برای خریداران و مصرف‌کنندگان آن عرضه شود.

منابع

- باقری، ا.، م.، شاه‌پسند. (۱۳۸۹). بررسی نگرش کشاورزان سیب زمینی کار دشت اردبیل نسبت به عملیات کشاورزی پایدار. نشریه تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران. دوره ۲، شماره ۴، ۲۴۲-۲۳۱.
- پورسعید، ع.، ر. اشراقی سامانی، ا.، فتحی، م.، شریفی‌راد. (۱۳۹۲). بررسی دانش کارشناسان وزارت جهاد کشاورزی نسبت به کشاورزی ارگانیک. مجله تحقیقات نظام سلامت. سال ۹، شماره ۳، ۳۳۱-۳۲۰.
- رستمی، ر. (۱۳۸۹). بررسی عوامل موثر بر رفتار کشاورزان در حفاظت از آب و خاک. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تهران.
- قدیمی، ع.، ح. شعبانعلی فمی، ع.، اسدی. (۱۳۹۲). بررسی عوامل موثر بر نگرش کشاورزان نسبت به کشاورزی ارگانیک (مطالعه موردی شهرستان فریدن). مجله پژوهش‌های ترویج. آموزش کشاورزی. سال پنجم، شماره ۴، ۸۰-۶۹.
- Berger, T. (۲۰۰۱). *Agent-based spatial model applied to agriculture: a simulation tool for technology diffusion, resource use changes and policy analyses*. *Agricultural Economics* ۲۵, ۲۴۵-۲۶۰.
- Bjrkhaug, H., and Flg, B.E. (۱۹۹۹). *Production and Distribution of Organic Food in Norway – From the Farmers' Point of View*. P-۵/۹۹. Centre for Rural Research, Trondheim.
- Bjrkhaug, H. (۲۰۰۶). *Is there a female principle in organic farming? An interpretation of data for Norway*. In: Holt, G.C., Reed, M. (Eds.). *Sociological Perspectives of Organic Agriculture: from Pioneer to Policy*. CABI, Wallingford. ۱۹۵-۲۰۹.
- Bjrkhaug, H. (۲۰۰۹). *Trender i økologisk landbruk*. N-۴/۰۹. Centre for Rural Research, Trondheim.
- Bjrkhaug, H., and Blekesaune, A. (۲۰۱۳). *Development of organic farming in Norway: A statistical analysis of neighbourhood effects*. *Geoforum*. ۴۵, ۲۱۰-۲۰۱.
- Daugbjerg, C., and Sønderskov, K.M. (۲۰۱۲). *Environmental policy performance revisited: designing effective policies for green markets*. *Political Studies* ۶۰ (۲) (in press).
- Forbord, M. (Ed.). (۲۰۰۱). *Produksjon, distribusjon og forbruk av økologisk mat*. R-۷/۰۱. Center for Rural Research, Trondheim.
- Koesling, M., Ebbesvik, M., Lien, G., Flaten, O., Valle, P.S., and Arntzen, H. (۲۰۰۴). *Risk and risk management in organic and conventional cash crop farming in Norway*. *Acta Agriculturae Scandinavica: Section C – Food Economics* ۱, ۱۹۵-۲۰۶.
- Lockeretz, W. (Ed.). (۲۰۰۷). *Organic Farming: An International History*. CABI Publishing, Wallingford.
- Meacher, M., and Willock, J. (۲۰۰۰). *Aphilosophical investigation into producer attitude towards organic farming*. In: *IFOAM ۲۰۰۰ The world grows organic*. Proceedings of the ۱۳th International IFOAM conference. (T. Alfoldi, W. Lockeretz and U.Niggli). IFOAM Tholey- Theley; Basel, p. ۷۳۷.
- Padel, S. (۲۰۰۱). *Conversion to organic farming a typical example of the diffusion of an innovation?*. *Sociological ruralis*, ۴۱; ۴۰- ۶۱.
- Sanderson, K. (۲۰۰۴). *Extension support for organic farmers in the south: A function of attitude, knowledge, or confidence?*. University of Florida.
- Stobbelaar, D.J., Casimir, G. Borghuis, J. Marks, I. Meije, L. and Zebeda. S. (۲۰۰۶). *Adolescents attitudes toward organic food: A survey of ۱۵-to ۱۶ years old school children*. *Internatinal Journal of Consumer studies*. ۲۱, ۴۵-۶۰.
- Stolze, M., and Lampkin, N. (۲۰۰۹). *Policy for organic farming: Rationale and concepts*. *Food Policy* ۳۴ (۲۰۰۹) ۲۳۷-۲۴۴.

Storstad, O., and Bjrkhaug, H. (۲۰۰۳). *Foundations of production and consumption of organic food in Norway: common attitudes among farmers and consumers?*. Agriculture and Human Values ۲۰, ۱۵۱-۱۶۳.

Storstad, O. (۲۰۰۶). *Mens de venter p Godot. Norske bønders interesse for omlegging til økologisk drift ۲۰۰۲-۲۰۰۶*. N-4/۰۶. Centre for Rural Research, Trondheim.

Sutherland, L.A., and Darnhofer, I. (۲۰۱۲). *Of organic farmers and 'good farmers': changing habitus in rural England*. Journal of Rural Studies ۲۸, ۲۳۲-۲۴۰.

Tatlidil, F. F., Boz, I. and Tatlidil, H. (۲۰۰۹). *Farmers perception of sustainable agriculture and its determinants: A case study in Kahramanmaras province of Turkey*. Environmental Development Sustainable, ۱۱, ۱۰۹۱-۱۱۰۶.

Vartdal, B. (۱۹۹۳). *Motivasjon og meistring av omlegging til økologisk jordbruk*. R ۳/۱۹۹۳. Centre for Rural Research, Trondheim.